

УКРАЇНСЬКА МОВА ДЛЯ ПЕРЕКЛАДАЧІВ (РЕДАГУВАННЯ ПЕРЕКЛАДУ)

Укладач – доцент кафедри іноземних мов та українознавства, кандидат філологічних наук, доцент Н. М. Сизоненко

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Українська мова для перекладачів (редагування перекладу)» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки спеціальності «Філологія».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є писемний авторський текст, оформлений відповідно до чинних норм перекладу.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Українська мова для перекладачів (редагування перекладу)» є дисципліною циклу гуманітарної та загальної підготовки й тісно пов'язана з дисциплінами «Загальна теорія перекладу», «Сучасна українська літературна мова», «Стилістика сучасної української літературної мови».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Українська мова для перекладачів (редагування перекладу)» є

- формування комунікативної та професійної компетентності редактора;
- ознайомлення із загальнотеоретичними засадами та практичними основами редагування перекладу;
- вироблення навичок редагування текстів з погляду дотримання лінгвістичних, мовностилістичних, логічних, естетичних норм тощо.

1.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Українська мова для перекладачів (редагування перекладу)» є

- ознайомлення із загальнотеоретичними та методологічними основами аналізу та редагування тексту;
- формування умінь знаходити й виправляти логічні, фактичні, мовностилістичні помилки в тексті чужого та самостійно виконаного перекладу;
- вироблення навичок редагування текстів різних стилів, жанрів та типів мовлення;
- забезпечення досконалого володіння нормами сучасної української літературної мови та дотримання вимог культури усного й писемного мовлення.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані такі елементи компетентності:

знання:

- сутність процесу редагування;
- загальні і конкретні норми редагування, види норм;
- сутність логічного та фактологічного аналізу тексту, способи виявлення й перевірки логічних зав'язків та фактичного матеріалу в ньому;
- види редагування;
- методика редагування текстів різних стилів, жанрів та типів;

- види помилок та шляхи їхнього усунення.

уміння:

- виявляти і виправляти в тексті помилки різних видів, визначати значущість і вагу помилок;
- застосовувати методи контролю й виправлення у процесі редагування висловлювань та текстів; дотримуватися послідовності операцій виправлення;
- перевіряти логічну будову тексту, застосовувати перевірку правильності логічних зв'язків та усунення логічних помилок;
- перевіряти точність і достовірність фактологічного матеріалу;
- редагувати тексти різних стилів, жанрів та типів;
- практично застосовувати норми сучасної української літературної мови в усному та писемному мовленні.

способи мислення:

- чуттєво-образне і словесно-логічне;
- конкретне і абстрактне;
- теоретичне, практичне, професійне.

професійні, світоглядні та громадянські якості:

- професійно-мовленнєва, комунікативна компетентності редактора;
- розвиток творчих і креативних здібностей, навичок самоосвіти та самоконтролю, ерудованості, здатності критично мислити;
- формування таких якостей особистості, як громадянська свідомість, громадянський обов'язок.

морально-етичні цінності:

- виховання поваги до української літературної мови;
- виховання поваги й гордості за досягнення української науки, шанобливого ставлення до наукових надбань зарубіжних учених;
- виховання таких чеснот, як обов'язок, порядність, гідність, відповідальність, організованість, дисциплінованість, самокритичність.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин, 4 кредити ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Редагування як одна зі складових професії перекладача. Сутність редагування: об'єкт, предмет, мета й завдання редагування, методологічна база редагування. Теорія редагування. Редагування як один із аспектів діяльності перекладача. Поняття редагування у широкому і вузькому розумінні. Галузі редагування. Аспекти редагування. Поняття про літературне редагування.

Тема 2. Помилки. Класифікація помилок. Поняття помилки з погляду редагування. Значущість помилок. Вага помилок. Класифікація помилок. Реконструкція помилок реципієнтами.

Тема 3. Логічна та фактологічна основи редагування. Фактичний матеріал у тексті, його види і функції. Причини виникнення фактичних помилок у тексті. Види фактичних помилок. Оцінювання значимості факту для тексту. Прийоми перевірки фактичного матеріалу редактором. Основні закони формальної логіки та їхнє застосування в практиці

редагування. Роль логічних критеріїв у процесі редагування. Одиниці і процедури логічного аналізу тексту. Виявлення й оцінювання зав'язків між змістовими одиницями тексту. Типові помилки, пов'язані з порушенням законів логіки (закон тотожності, закон суперечності, закон виключення третього, закон достатньої підстави). Порушення законів логіки і правил як риторичний прийом.

Тема 4. Одиниця перекладу. Проблема оцінювання якості перекладу. Уміння перекладача виділяти в тексті перекладу одиниці мови оригіналу, що виступають як одиниці перекладу. Еквівалентний і нееквівалентний переклад. Проблема оцінювання перекладу й розроблення критеріїв оцінювання. Оцінювання рівня еквівалентності перекладу оригіналу, рівня складності завдань, вирішуваних перекладачем, визначення цінності перекладу. Проблема інтерференції в межах мовних контактів. Різні типи мовної інтерференції та особливості їх прояву в перекладі. Перекладацька трансференція як позитивний прояв інтерференції.

Тема 5. Лінгвістичні засади відтворення та редагування іншомовних текстів. Лінгвістичні норми. Редакторський аналіз мови першотвору та перекладеного тексту. Засоби мовностилістичного відтворення іншомовних текстів. Текст як об'єкт роботи редактора. виправлення, принципи виправлення. Завдання редактора під час мовностилістичної правки перекладного тексту.

Тема 6. Стилiстичні основи редагування перекладів. Нормативно-стилiстичні помилки. Поняття стилістичної норми. Нормативно-естетичні помилки. Поняття естетичної норми. Різновиди естетичних помилок. Особливості роботи редактора зі стилем твору. Класичні мовленнєві помилки: досвід стилістичної правки.

Тема 7. Робота редактора над лексикою перекладного тексту. Слово – основа для розуміння тексту. Критерії добору лексичних засобів і аналіз їхнього вживання в контексті. Робота редактора зі словником. Точність слововживання. Мовленнєва надмірність і недостатність. Несполучуваність слів (поєднання слів з конкретним і абстрактним значенням). Труднощі перекладу й редагування термінологічної лексики. Усунення лексичних помилок різного характеру. Уживання слів без урахування семантики. Труднощі та проблеми перекладу й редагування фразеологізмів.

Тема 8. Типові помилки в мовностилістичному використанні морфологічних засобів. Основні види морфологічних помилок в перекладному тексті і способи їхнього виправлення. Редакторська оцінка використання частин мови. Використання форм іменників, прикметників, дієслів, займенників, числівників. Усунення морфолого-стилiстичних помилок у вживанні іменників, прикметників, займенників. Числівник в офіційно-діловому й науковому текстах. Усунення помилок у вживанні числівників. Критерії редакторської оцінки використання дієслівних форм. Труднощі перекладу дієприкметників українською мовою.

3. Рекомендована література

Основна

1. Завгородня Л. В. Основи літературного редагування та коректури : навч. посіб. [Текст] / Л. В. Завгородня. – Черкаси : Брама – Україна, 2010. – 164 с.
2. Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи : [навч. посібник] [Текст] / З. В. Партико– Л. : ВФ Афiша, 2006. – 416 с.

3. Різун В. В. Літературне редагування : [підручник] [Текст] / В. В. Різун. – К. : Либідь, 1998. – 240 с.
4. Сізова К. Л., Алексеєнко Н. М., Бутко Л. В. Практикум з редагування : навч. посіб. [Текст] / К. Л. Сізова, Н. М. Алексеєнко, Л. В. Бутко. – К. : Наша культура і наука, 2007. – 112 с
5. Тимошик М. С Книга для автора, редактора, видавця : практичний посібник [Текст] / М. С. Тимошик. – К., 2005. – 311 с.

Допоміжна

1. Зарицький М. С. Переклад: створення та редагування: посіб. [Текст] / М. С. Зарицький. – К. : Парламентське видавництво, 2004. – 120 с.
2. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту : навч. посіб [Текст] / І. М. Кочан. – К. : Знання, 2008. – 423 с.
3. Непийвода Н. Ф. Сам собі редактор : poradnik z української мови [Текст] / Н. Ф. Непийвода. – К. : Українська книга, 1998. – 240 с.
4. Радзівєвська Т. В. Текст як засіб комунікації [Текст] / Т. В. Радзівєвська ; ред. М. М. Пещак ; НАН України, Інститут української мови. – 2-е вид., стер. – К. : Наук. думка, 1998. – 191 с.
5. Ребрій О. В. Основи теорії редагування перекладів : конспект лекцій [Текст] / О. В. Ребрій. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. – 88 с.
6. Українська мова. Енциклопедія [Текст] / ред. В. М. Русанівський [та ін.] ; НАН України, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні, Інститут української мови. – К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2000. – 752 с.

Словники

1. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250 000 слів / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : Перун, 2007. – 1728 с.
2. Дубічинський В. В., Косенко Н. Я. Сучасний орфографічний словник української мови : 180000 слів / В. В. Дубічинський, Н. Я. Косенко. – Х. : ВД «Школа», 2009. – 1024 с.
3. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови / С. Караванський. – К. : Українська книга, 2000. – 480 с.
4. Демська О. М. Словник омонімів української мови [Текст] / О. М. Демська, І. М. Кульчицький ; Міжнародний фонд «Відродження». – Львів : Фенікс, 1996. – 224 с. – (Програма «Трансформація гуманітарної освіти в Україні»).
5. Дзюбишина-Мельник Н. Я. Культура мови на щодень [Текст] / Н. Я. Дзюбишина-Мельник, Н. С. Дужик, С. Я. Єрмоленко та ін. – К. : Довіра, 2000. – 169 с.
6. Полюга Л. М. Словник антонімів української мови [Текст] / за ред. Л. С. Паламарчука. – 2-е вид., доп. і випр. – К. : Довіра, 2001. – 275 с. – (Словники України).
7. Словник скорочень в українській мові [Текст] / за ред. Л. С. Паламарчука ; [уклад. Н. Д. Гула та ін. ; ред.-упоряд. В. В. Жайворонок, М. М. Фащенко]. – К. : Вища шк., 1988. – 512 с.
8. Ужченко В. Д. Фразеологічний словник української мови [Текст] : близько 2500 виразів / В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко. – К. : Освіта, 1998. – 224 с.

Інформаційні ресурси

1. Лінгвістичний портал з української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mova.info.
2. Український правопис [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.pravopys.net.

3. Російсько-українські словники [Електронний ресурс].– Режим доступу : www.r2u.org.ua .
4. Словники он-лайн [Електронний ресурс].– Режим доступу : www.rozum.org.ua .
5. Словники України [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua>.
6. Електронні версії словників термінографічної серії «СловоСвіт» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : tc.terminology.lp.edu.ua/ZIP/Terminohrafichna_serija_Slowo...
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.slovnyk.net>.
8. Академічний російсько-український словник за ред. А. Кримського [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://krum.linux.org.ua>.
9. Російсько-український словник сталих виразів [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://www.rosukrdic.iatp.org.ua>.
10. Українська мова : Енциклопедія [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>.

